

Ýafes, ýagmyr dogasy we onuň nesilleri hakyndaky garaýyşlar

Category: Halk döredijiliği we rowaýatlar, Kitapcy
написано kitapcy | 23 января, 2025

Ýafes, ýagmyr dogasy we onuň nesilleri hakyndaky garaýyşlar

ÝAFES, ÝAGMYR DOGASY WE ONUŇ NESILLERI HAKYNDAKY GARAÝYSLAR

Biz bu makalada Ýafes hakynda birnäçe çeşmelerden toplanan maglumatlary we garaýyşlary bölekläp, siziň dykgatyňza ýetirmekçi. Şeýle-de, hezreti Ýafes hakynda we onuň zürýatlarynyň atlary hakynda käbir deňeşdirmeleri we olar hakynda maglumat bermekçi bolýarys.

Ýafes Nuh pygamberiň körpe ogly bolup ol b.e.önüki 2470-nji ýylда dünýä inipdir.

Ýafes käbir Žewraziýaly halklaryň şol bir sanda biz türkmenleriň hem nesilbaşsy bolupdyr. Ýagny, Nuh pygamberiň apy-tupanynda ýok bolan dünýä halklaryndan soň milletler Nuh pygamberiň üç (Ham, Sam, Ýafes) zürýatlaryndan soň dünýä ýaýarapdylar. Şolaryň biri hem Ýafesiň nesilleridir.

Indi bolsa gelin Ýafes hakdaky söhbetimizi dowam etdireliň!

Ýafes apy-tupan sowulandan soň Adotanelek atly gyza öýlenipdir.

Abylgazy Bahadyr Ýafesiň apy-tupandan soňky ykbaly hakynda şulary gürrüň berýär: ''Ýafes Nuh pygamberiň ündewi bilen Judy dagyndan arany açyp, Itil hem Ýaýyk derýasynyň kenaryna bardy. Iki ýüz ýyllap Ýafes şol ýerde ýaşap dünýeden ötdi. Sekiz ogly bardy. Çagalary hem gaty köpdi. Perzentleriniň atlary şulardyr: ''Türk, Hazar, Saklap, Orus, Ming, Çin, Kemary (Taryh?).''

Ýafes dünýeden ötmänkä, uly ogly Türki tagtynda oturdyp, beýleki ogullaryna: ''Türki siz özüñize hökümdar belläp, onuň sözünden çykmaň – diýdi...''

Musa pygambere inderilen kitap bolan Töwratda bolsa Ýafesiň ýedi sany oglunu bolandygyny aýdýar: Gomer, Mejuj, Madaý, Ýawan, Tubal, Meşek, Tiras.

Şu ýerde atlaryň aýdylyşynyň üýtgeşikdigini görse bolýar.

Töwrat bilen Şejerede ýazylan Ýafesiň ogullarynyň atlarynyň aýdylyş formasында iki sanasy gabat gelýär.

Abylgazy Bahadyryň Şejeresindäki ''Kemary'' □ Töwratdaky ''Gomer'', Şejeredäki ''Türki'' □ Töwratdaky ''Tiras'' bilen gabatlaşdyrsak laýyk gelibem dur.

Şejeredäki doganlaryň ýerleşyän ornundan ''Taryhy'' aýyrsak, Töwrat bilen Şejeredäki atlaryň görkezilşi şejerede: ''Türk'' birinji orunda ''Kemary'' soňky orunda durýar. Töwratda bolsa bular tersine Kemary adyna meñzedilen ''Gomer'' başda agzalýar. Tirasa gabat getirilen Türk ady bolsa soñunda agzalypdyr.

Şu çaklamam dogry bolsa men Abylgazynyň Şejeresindäki ady agzalýan Ýafesiň ogullarynyň arasyndan ''Taryhy'' aýyrmaly bolýaryn.

Belki Ýafesiň ogullary olardanam kän bolandyr. Muny bir Alla bilyär. Yöne, şu ýerde ýaşularylň aýdyp beren bir rowaýaty ýadyma düşýär.

Şol rowaýatyň özeninde Ýafesiň 7 sany ogly bolupdyr: ''Çyn, Türk, Hazar, Saklap, Rus, Mise, Kemary. Men bu atlary eşidişime görä yzly-yzyna goýuşduryp ýazyp aldym-da A. Bahadyryň Şejeresi bilen deňeşdirip gördüm. Şejerede Türk, Hazar, Saklap, Orus, Ming, Çin, Kemary, Taryh.

Şu rowaýatda hem ''Taryh'' ýok eken. Emma Ming bilen Mise atlarynda meñzeşlikleri görüp bolýar.

Ýaňky rowaýatda bu doganlar ulalyp ýetişip ýigit çykyp çagalykdan saýlanylary hakda ýaşulyalar şeýle gürrüni aýdyp berdiler.

□ Çyn örän akyllý we edeplidi.

Türk hem Çyn ýaly akyllý we dogry sözlüdi.

Hazaryň häsiýeti ýumşak bolup, özem az gürleyän eken.

Rus hilegär, özem gaty haýasyz bolup ýetişdi.

Saklap bolsa ýuka ýürek sadady.

Mise dünýäniň hezilini görüp bilmän ýaş üstünde aradan

çykypdyr. Köp ýaşamandyr...

Onuň ogluna Gara diýipdirler. Gara ulalyp taýpadaşlarynyň arasynda hanlyga saýlanypdyr. Gara hanyň Aýja atly aýaly bolupdyr. Bir gün ol ogul dogrupdyr... Adyna Oguz dakypdyrlar. Oguz ulalyp ýigit çykypdyr. Oguz mekir we duýgur tebigatlydy. Garry atasy Ýafes ony ogullaryndanam eý gorerdi.

Misäniň jigsi Kemary bolsa aw-awlamagy gowy gorerdi. Ol ussat mergen bolupdyr.

Günlerde bir gün Ýafes özüne görkezilen ugurlara tarap gitmänkä kakasy Nuhuň ýanyna baryp oňa: ''Eý Allanyň pygamberi, maňa beren ýurduň suwy az, köp zähmet talap edýän bereketli topragy bolsun. Maňa bir doga etmäni öwret, ýagış ýagmadyklary wagtlary men şol dogany gaýtalap Allaha ýalbaraýyn. Şol dogany okamda Alla bizi näumyt etmesin'' diýdi. Nuh pygamber oňa şol dogany etmäni öwretti.

Ýafes şondan soñ ýola düşüp özüne berilen topraklarda ekin-ekip, dikiň-dikip, gün-güzeranyny rahatlykda geçiripdir... □ Rowayatyň yzyny näçe dowam etdirseň edip oturmaly. Göze ilen zat Nuh pygamberiň öz ogluna ýagış dogasyny etmegi öwredendigi üns bererliklidir.

□ Ýafes beýleki Ýafetik halklaryň ata-babasy bolmak bilen birlikde, türkmenleriň hem atasy bolandygyny ýokarda aýdyp geçipdik. Rowayatlaryň hakykatlar bilen badaşýan ýerleriniň bardygyny köpler bilyändirler.

□ Ýafesiň, ýagış ýagdyryan dogasyny geçmiş taryhy myzdä türkmenleriň ata-babalary unutman nesilden-nesile geçirip uzak ýaşadypdyrlar.

Emma käbir taryhçylaryň bellemeklerine görä toslanyp tapylan we daşlaryň ýagış ýagdyryp biljekdigine ynanylan biderek ynançlar halk arasynda integem möwrütini ýitirmändir. Bu hem ''Ýada'', ''Ýagdy'' ''Ýat'' atly gudratlydygyna ynanylan ýagış ýagdyryan daşdyr.

Doga edip ýagış ýagdyrmak bir aýry, ýada daşynyň ýagış ýagdyryp biljekdigi hakyndaky ynançlar bir aýry bolup, ýada daşynyň ýagış ýagdyryandygynyň tarapyny tutýanlar ''Ýada'' daşyny ökdelik bilen ulanylmasa ýagış ýagdyrylmaýandygyny aýdýandyrlar. Edil şonuň şeýle bolşy ýaly ýagış dogasyny hem

hemmeler okap ýagdyryp bilmeler.

Ýagyş ýagdyrylyş adaty türkmenleriň arasynda Yslam dininiň gelmegi bilen ýitip gidipdirmi? Muny bilemok welin, ýöne Magtymguly Pyragy:

''Kadyr Alla dökgün nusrat barany,
Ekiniň hemdemى ýeriň ýarany,
Ýeriň, Gögüň, Arşyň-Kürsüň subhany,
Rehm eýleýip ýagmyr ýagdyr Soltanyň.
□ diýip doga edendigi mälim.

Ýagşyzadalaryň Bahary atly kitabyň awtory Mahmyt Zamahşary şeýle ýazypdyr: ''Ibn Abbas Muhammet aleýhissalamdan şeýle hadys rowaýat edipdir: ''Ýagyş Jennetdendir. Eger gar köp bolup, ýagyş az bolsa, bereket artar, eger gar az bolup ýagyş kän bolsa bereket artmaz'' diýýär. Şu rowaýaty getirip häzirki döwrümize görkezip görsek hakyky gabat gelmeler görünibem dur belki.

Köne türkmenlerimiz ýagyş ýagmyry, bereketiň nyşany diýip düşünipdirler. Ýagyşyň suwy rehmetdir. Allanyň ýalkawydyr. Ýagyş hakynda ata-babalarymyzyň aýtmadyk zady ýok bolsa gerek.

□ Abulfazl Allami Ýafesiň nesilleri hakda şeýle diýipdir: Hezreti Ýafes, Nuhuň iň soňky ogludy. Şalaryň şasy onuň neberesinden kemala gelip, hanlar şolardan döredi. Gündogar Türkistanyň nebereleri şondan gelip çykdylar.

Ýafesiň ogullary hakyndaky ýüzleý hem sada seljermämizi ýatdan çykarmakak, dowam etdiräýsek gowy bolardy.

Ýazyjy Hondimiri Ýafesiň dokuz oglunyň bolandygyny we olaryň atlaryny şu görnüşde sanaýar: □ Türk, Hazar, Saklap, Rus, Mensek, Çin, Gomari, Keýmal, Terej.

Ýakut al Hamawy bolsa Ýafesiň ogullarynyň atlaryny şeýle sanaýar: Ýunan, Saklap, Abdar, Burjan, Burdas, Fars we Rum bilen Kaşluhima.

Bu alymlar birtopar Ýafesiň ogullarynyň atlaryny agzaýar. Munuň özi bolsa bu makalamyzda soňuna ýetip bolmajak bulaşyklygy döredýär.

Köp alymlaryň ylmy işlerinde Ýafesiň Gomer □ atly oglundan Kimmeriler, hindiyewropa halkary döräpdir diýen garaýylary görse bolýar.

Askenazdan ۋ bolsa Regiler, Germanlar döräpdir.

Rifatdan ۋ Paflagonlar, Keltler, Italikler emele gelipdir.

Togarmadan ۋ Toharlar, Frigiler, Ermeniler, Gruzinler we Dagystanyň halkary emele gelipdir.

Magoggan ۋ Skifler döräpdir. Madaýdan ۋ bolsa Eýranlylar we Midiýalyalar ýaýrapdyr.

Ýawandan ۋ Elisa (grek),

Tarışiden ۋ Tirsenler (grek halky), Kittimden ۋ Grekleriň Kiprde ýerleşen taýpalary döräpdir.

Dodanimden ۋ grekleriň Troad halky gelip çykypdyr.

Tubaldan ۋ Rimliler, Ispanlar we Iberler, Baskylar döräpdir.

Meşehden ۋ Kappadokiýalyalar döräpdir.

Tirasdan ۋ Frakiýalyalar, Makedonlar we Epiralyar hem-de Albanlar döräpdir.

Şu ýokardaky maglumatlar ''Hoş habar'' ensiklopediyá kitaplarynda getirilýär. Ýöne Türkmenleriň atasy Türk han hakynda asla maglumat berilmeýär. Muňa derek Yslamyň taryhy çeşmeleriniň hemmesi diýen ýaly Türki we türkmenleri bir agyzdan Ýafesiň zürýatlary diýip belleýär.

Makalamyzyň soñunda biz türkmenler hem beýleki Ýafetik halklar ýaly Ýafesiň zürýatlary bolandygymza buýsanmaga haklydyrys.

Halk döredijiliği we rowaýatlar